

za eminentno važno zahtevo k narodu spadajočega stanu in še več, kar smo pokazali, etičnih in gospodarskih interesov vsega naroda.

Po kratkih naših izvajanjih, ki jih ne želimo raztezati obširneje, je opravičen sklep, da bi se marsikdo za sicer nepremišljene, vendar morda ob sebi neškodljive izreke ne pokoril z ječo, ako bi bila naša kazenska sodišča zastavljena tako, kakor so drugodi. Prešla je doba, naše gospodarske razmere so predrage, da bi se naše krepke delavce zapiralo zaradi gole neotesanosti, katero naj bi jim izgladila le dobra šolska vzgoja. Take kazni so demoralizacija naroda, priprava za resnični fatalizem o pravnem prepričanju in s tem za resnično izprijenost.

Država ne sme hraniti z nekimi sto forinti, kjer se ravna ali za prostost ali pa izgubo državljanov na telesni in dušni prostosti in čeprav bi se ravnalo za en sam tak slučaj, da, ako velja le možnost takega slučaja!

Po našem prepričanju se dajo pri naših sodiščih odpraviti vsi omenjeni nedostatki, posebno pa zadnji, tikajoč se nameščanja sodnikov. Iz primerjanja v razpredelnici si vsak lahko izračuni, kako bi morala biti zastavljena naša zborna sodišča v primeri s češkimi. Češkemu sodniku je rešiti povprek 110 poslovnih števil, našemu pa 174. To je odločilno za hitrost in temeljitost v poslovanju. Taki nedostatki naj se odpravijo in prepričani smo, da potem Slovenci ne bodo dajali najvišjega odstotka obsojencev, tudi v razvpiti kranjski deželi ne.

Ž.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ali je nezakonski oče zavezan trpeti pravnne stroške, ki jih je imel zakonski mož, da je dognal nezakonsko rojstvo otroka?

V prejšnji pravdi radi nezakonskega rojstva otroka *N* dognal je *A*, zakonski mož matere imenovanega otroka, da *A* ni oče in po kuratorju zastopana toženka *N* je bila obsojena, da mora

tožitelju *A* povrniti stroške te pravde v znesku 256 K 12 h ter še povrhu stroške kuratorja v znesku 141 K 69 h.

Tožitelj *A* je naperil potem novo tožbo zoper nezakonskega očeta *B* radi priznanja očetovstva, plačila alimentacije in povrnitve gori navedenih pravnih stroškov v skupnem znesku 397 K 81 h. Radi teh stroškov se je tožba utemeljevala, češ, da so bili navedeni stroški neobhodno potrebni za primerno iskanje pravice, da je toženec *B* te stroške zakrivil in tako tožitelju *A* povzročil škodo, kajti on (*A*) je plačnik teh stroškov, ker nezakonski otrok *N* nima nobenega premoženja.

Toženec *B* ni ugovarjal tožbenemu zahtevku glede priznanja očetovstva in alimentacije, toda zanikal je, da bi bil obvezan v povračilo stroškov iz prejšnje pravde, v koji on niti toženec ni bil. Iz dejanskega stanu se naj še omeni, da je tožitelj *A* na račun v plačilo sprejetih stroškov per 397 K 81 h svojemu zastopniku že bil plačal v gotovini delni znesek 117 K 20 h, za ostanek pa dal zastavno pismo o vsoti 300 K, katero se je v varnost navedenih za ostalih stroškov na njegovem posestvu zastavnopravno zavarovalo; tako pa bi bil tožitelj *A* ipso ure pridobil vse pravice ned. otroka *N* nasproti tožencu kot njegovemu nezakonskemu očetu.

Dalje se je navajalo: Toženec *B* se je s tožiteljevo ženo telesno združil ter s tem dejanjem povzročil prvo pravdo in z njo zvezane stroške in je torej dolžan tožitelja odškodovati. — V tem pogledu pa je toženec *B* razmotraval tako-le: Tožitelj *A* je prvo tožbo radi nezakonskega rojstva vložil le v svojem lastnem interesu, ne pa v korist otroka; kdo da stroške trpi, to je določilo že pristojno deželno sodišče; ako je torej tožitelj *A* plačilo teh stroškov prevzel, je to storil na svoj račun, ne pa v škodo toženca; o kaki povrnitvi škode pa tukaj govora ne more biti, ker je v zakonu določeno, katera plačila ima nezakonski oče, in ker tožitelju *A* nikaka škoda ni nastala, sicer pa še teh stroškov ni poplačal.

Prvi sodnik je v sporni točki tako razsodil, da mora toženec *B* nasprotniku *A* od iztoženih sodnih stroškov le povrniti delni znesek 117 K 20 h (kojega je *A* v istini že plačal), glede ostalega zneska 280 K 61 h s pr. se je pa tožbeni zahtevek začasno zavrnil.

Vsled priziva obeh strank je deželno prizivno sodišče v Ljubljani razsodilo, da mora toženec *B* tožitelju *A* plačati vse iztožene stroške v znesku 397 K 81 h iz nastopnih razlogov:

Toženčev priziv ni opravičen. Da je toženec oče otroka *N*, kojega je zakonska žena tožiteljeva v zakonu porodila, je sam priznal. Temu otroku, ker od zakonske žene v zakonu rojenemu, pristojna v zmislu §-ov 137 in 138 o. d. z. zakonsko rojstvo, in nastalo bi bilo, če bi se ne bilo tožno dognalo, da tožitelj *A* ne more biti oče istega, med tem otrokom in tožiteljem rodbinsko razmerje v zmislu §-a 137 *l. c.*), katero vsebuje in utemeljuje za v takem razmerju stoječe osebe obojestranske pravice in obveznosti, uplivajoče tudi na pravice tretjih oseb, na primer na dedne pravice in druge.

To spolno občevanje toženca z ženo tožitelja je krivično in protizakonito (§ 90 o. d. z.), prepovedano in tudi kaznivo po zmislu §-a 502 k. z. samo na sebi, ne glede na to, ali je žena vsled prešestovanja spočela ali ne, ker ima vsak zakonski družje zakonito zajamčeno pravico do zvestobe drugega družeta. Tako ravnanje vsebuje tedaj samo na sebi krivično poseganje v osebne pravice zakonskih in stori krivca odgovornega v zmislu 30. poglavja o. d. z. za vsako nastalo škodo. —

Ako pa tako ravnanje — kakor v le-tem slučaju — ima še daljnje posledice, da zakonska žena spočne nezakonsko dete, sega to še občutnejše v pravice zakonskega moža in tudi tretjih oseb, namreč v zakonske in rodbinske pravne razmere in gotovo ni vzroka, da se toženčeva, zgoraj izvedena odgovornost v takem slučaju zanika. — Zakonskega moža prisili — ne samo opravičuje — taka posledica krivičnega poseganja v njegove pravice, da se posluži vseh pravnih sredstev, da ohrani sebe in svoje zakonske otroke vseh pravnih posledic, izvirajočih iz v resnici nezakonskega, pa vsled §-ov 137 in 138 o. d. z. zakonskega rojstva.

Prisiljen je namreč zakonski mož k takemu postopanju z naravnega stališča in v zasebnem lastnem interesu, prisiljen je pa tudi kot oče svojih res zakonskih otrok k takemu postopanju, ker je obvezan ščititi njihove iz zakonskega rojstva

izvirajoče pravice. Moral in smel je torej tožitelj *A* nastopiti proti ned. *N* pot pravde radi izpodbijanja zakonskega rojstva ter so bili stroški te pravde neizogibne konsekvence rojstva deteta *N* in tako tudi posledica telesnega združenja njegovega očeta z materjo *D*.

Prvi sodnik je torej po vsej pravici dokazanim smatral, da je toženec zakrivil pravdo radi izpodbijanja zakonskega rojstva in tako tudi njene stroške. Ti stroški tožitelja *A* ne bi bili nastali, ako bi ne bil toženec krivično posegal v njegove pravice in dana je s tem tudi potrebna kavzalna zveza.

Da je nedoletna *N* v zmyslu rozsodbe deželnega sodišča po §-u 41 c. pr. r. tudi zavezana ravno iste stroške tožitelju *A* povrniti, ne ovira obveznosti toženca k plačilu teh stroškov kot odškodnine, dokler jih *N* ni poravnala, kar se do danes, kakor priznано, ni zgodilo.

Opravičen pa je priziv tožitelja *A* radi začasne zavrnitve tožbenega zahtevka glede deleža 280 K 61 h, ker prvi sodnik meni, da je škoda šele tedaj nastala, kadar in kolikor tožitelj dotične stroške res poplača. A to mnenje je pravnopomotno.

V izreku rozsodbe dež. sodišča, da naj povrne toženka *N* tožitelju stroškov 256 K 12 h, katerim je še prišteti vsoto 141 K 69 h za kuratorja, tiči izrek v zmyslu §-a 41 c. pr. r., da je moral tožitelj *A* neobhodno ta zneska potrositi, da je dosegel pravemu dejanskemu položaju odgovarjajočo rozsodbo in da je ta zneska tudi potrošil.

Dognano je torej, da se je tožiteljevo premoženje vsled pravde o izpodbijanju rojstva za ta dva zneska skupaj 397 K 81 h zmanjšalo bodisi tako, da je ta vsota po plačilu res že iz njegovega premoženja odtekla, bodisi na tak način, da so se njegove obveznosti za ta skupni znesek povišale; vspeh je v enem kakor drugem slučaju isti, namreč prvotno stanje se je za celo vsoto 397 K 81 h znižalo in ta vspeh je označiti za škodo po §-u 1293 o. d. z. To škodo pa mora toženec poravnati in odstraniti; doseže se pa to tako, da plačaj toženec iste zneske, in v tem slučaju se prejšnje ravnotežje gmotnega stanja oškodovanemu vrne.

Bilo je torej tožencu naložiti plačilo celega izneska per 397 K 81 h ne glede na to, ali je tožitelj *A* že vse stroške poplačal ali ne.

Najvišje sodišče je vsled toženčeve revizije z rzsodbo z dne 28 januarja 1904, št. 222 potrdilo sodbo prizivnega sodišča.

Razlogi.

V pravnem oziru je pritožbo rešiti samo glede izreka prizivnega sodišča, ali je upravičeno, da se obsodi toženca v povrnitev stroškov, nastalih v pravdi radi izpodbijanja zakonskega rojstva deteta *N*. Ta izrek ne more biti pravnopomoten.

Toženec se je z ženo tožiteljevo telesno združil in s tem storil brezdvomno krivično (nezakonito) dejanje. Ali se je vsled tega dejanja uvedlo kazenskopravdno postopanje ali ne, to ne izpremeni krivičnega dejstva. — Res se je tudi žena, prelomivša zakonsko zvestobo in dolžnost, pri tem udeležila; ker pa je očitvidno izključeno, da bi se bilo toženčevo dejanje pripetilo zgolj iz pomote, jamči toženec v zmyslu §-a 1302 odst. 2 o. d. z. za vso povzročeno škodo.

Kar se tiče vprašanja, ali je dana kavzalna, po tožencu zanikana zveza, je omeniti, da ta zveza obstoji pri vsaki škodi, ki se izkaže bodi si za neposredno ali le za posredno posledico kakega tujega dejanja, glede tožitelju povzročenih stroškov iz izpodbijalne pravde je najmanj v zadnjem zmyslu zveza dana. Res je tožitelj v pravdi radi nezakonskega rojstva v prvi vrsti le zastopal svoj interes o rodbinskih razmerah; vendar je oni položaj, kojega je stvarilo edino le krivično dejanje toženčevo dal povod k temu, da je tožitelj moral svoje koristi zastopati in v njih dosego ugovarjati zakonskemu rojstvu.

Dognano je, da je tožitelj stroške lastnega zastopnika, ker jih ni zmožna plačati ned. toženka *N*, in tudi stroške kuratorja (§ 10 c. pr. r.) deloma že plačal, deloma dal jamstvo, da se popolnoma plačajo. To breme je za njega zmanjšanje premoženja. Ali se je plačilo že izvršilo, ali je šele v bodoče dolg poplačati; v enem, kakor drugem slučaju tvorijo stroški ono škodo, kojo je tožitelj imel na svoji imovini, in popolno povračilo mu že sedaj pristoja. K. W.

b) Ugotovitvena tožba (§ 228 c. pr. r.)

Tožeča firma J. trdi v tožbi, da je s posredovanjem svojega prokurista E. prodala dne 15. decembra 1902 tožencu Francetu V. sod s kakimi sto litri slivovke, po ceni 116 K za sto litrov, in da je imela blago poslati meseca marca ali aprila 1903 iz Floridsdorfa v M. — Dne 3. marca 1903 je tožnica poslala tožencu sod s 119'6 l slivovke in fakturo, na kateri je bil zaznamek »plača in toži se v Floridsdorfu, plačljivo v štirih mesecih po sprejemu«, in v kateri se je cena, kakor pogojeno, zaračunila s 138 K 74 h. To fakturo je toženec sprejel brez opazke. Koncem marca pa je železnica obvestila tožečo firmo, da toženec pošiljatve noče sprejeti, in jo pozvala, naj z blagom dalje razpolaga, ker bi se sicer na njeno nevarnost in stroške shranilo v železniškem skladišču in eventualno prodalo. Ko pa je tožeča firma pozvala toženca, naj blago sprejme, je le-ta odgovoril, da tega ne stori, češ, da blaga ni naročil. —

V tožbi, katero je vložila dne 21. aprila 1903, je trdila tožeča firma, da ima, če hoče eventualno odvrniti škodo, vsled železniške prodaje blaga jej pretečo, pravni interes na tem, če se čim preje ugotovi, da imenovana pogodba pravnoveljavno obstoji, in da je ona izpolnila svojo dolžnost iz te pogodbe. Predlagala je, naj se s sodbo ugotovi, da kupna pogodba, katero je sklenila s tožencem meseca decembra 1902, in s katero je tožencu prodala sod s kakimi sto litri slivovke, po ceni 116 K za sto litrov, katero blago ima tožnica poslati iz Floridsdorfa meseca marca ali aprila 1903, toženec pa plačati v štirih mesecih po sprejemu, pravnoveljavno obstoja, in da je tožnica svojo dolžnost iz te kupne pogodbe izpolnila, ko je poslala tožencu dne 3. marca 1903 sod slivovke s 119'6 l za ceno 138 K 74 h, in da se toženca obsodi v povračilo stroškov.

Toženec je ugovarjal, da ni blaga nikdar naročil, in predlagal zavrnitev tožbenega zahtevka in obsodbo tožeče firme v povračilo stroškov. —

Obojestransko stavljene predloge, naj bi se zaslišale priče o tem, če se je gori oznamenjena kupna pogodba sklenila ali ne, je c. kr. okrajno sodišče v F. zavrnilo in potem s sodbo z dne

5. maja 1903 zavrnilo tožbeni zahtevek ter obsodilo tožnico v povračilo stroškov iz nastopnih razlogov:

Po §-u 288 c. pr. r. ne more biti predmet ugotovitveni tožbi nikdar dejstvo, marveč samo pravno razmerje.

Res je sicer, da je prvemu delu tožbenega predloga predmet ugotovitev pravnega razmerja, namreč med obema strankama sklenjene kupne pogodbe, toda v drugem delu predloga zahteva tožnica ugotovitev dejstva, da je namreč tožeča firma, poslavši sod slivovke, izpolnila svojo dolžnost iz imenovane kupne pogodbe. V tem zadnjem oziru je bilo torej tožbo po javnem besedilu zakona zavriniti. —

Na drugi strani pa je posebna ugotovitvena tožba le tedaj dopustna, če se more uveljaviti zatrjani zahtevek edino le potom ugotovitvene tožbe. Ako se pa more zahtevek zasledovati z ugotovitveno in izpolnitveno tožbo, ni izključena spojitev obeh tožeb, kar bi bilo dopustno tudi v le-tem slučaju. Nasprotno pa je smatrati nedopustnim, da bi se predlagala ugotovitev samostojno in neodvisno od izpolnitve, da se na ta način razdeli pravdna tvarina tako, da se toži najpreje posebej na ugotovitev in potem šele na podlagi dotične sodbe na izpolnitev. —

Tem potom bi se brez povoda pravde neprimerno podražile; tudi bi posebej izdana ugotovitvena sodba, ki bi bila vendar neobhodno potrebna za razsojo o izpolnitveni tožbi, morda niti še ne postala pravomočna.

Dolžnost tožeče firme bi torej bila, tožiti na prevzete blaga; v tem slučaju bi prejšnja ugotovitev kupne pogodbe niti ne bila potrebna, ker bi se moralo vprašanje o obstoju ali neobstoju kupne pogodbe itak rešiti tekom oznamenjene pravde.

Tožbeni zahtevek je bilo torej zavriniti in tožnico po §-u 41 c. pr. r. obsoditi v povračilo stroškov.

Tožeča firma je izpodbijala to sodbo v svojem prizivu, češ, da temelji na napačni pravni presoji. To, da je tožnica izpolnila svojo pogodbeno dolžnost, namreč ni samo suho dejstvo, marveč pravno razmerje; če bi pa tudi ta drugi del ugotovitnega zahtevka vseboval samo golo dejstvo, bilo je vendar njega prvemu delu, ki meri brez dvojbe izključno le na ugotovitev pravnega razmerja, namreč obstoja kupne pogodbe, nepogojno ugoditi, ker v tem slučaju nikakor ni bilo možno, vložiti izpolnitvene

tožbe. Plačilno tožbo bi bilo moči namreč vložiti še le potem, ko bi kupnina zapala v plačilo, to je štiri mesece po sprejemu, torej nikakor ne pred 3. julijem 1903; tožbe na prevzetje blaga pa tožeča firma z ozirom na določbo člena 346 trg. zak. ni mogla vložiti. Ker slednjič niti toženec sam ni ugovarjal nedopustnosti ugotovitvene tožbe, je predlagala tožnica, naj se prvosodna sodba razveljavi in stvar vrne sodišču prve stopnje v novo razpravo in razsojo ne glede na večkrat imenovani zavrnitveni razlog, toženca pa obsodi v povračilo stroškov prizivnega postopanja.

Ta priziv je c. kr. okrožno prizivno sodišče v K. s sodbo z dne 19. junija 1903, zavrnilo in prvosodno sodbo potrdilo iz razlogov:

Predloga v drugem delu tožbenega zahtevka šavljenega, na ugotovitev namreč, da je tožeča firma izpolnila svojo dolžnost iz kupne pogodbe, nikakor ni moči subsumirati niti pod pojem »prava« niti pod pojem »pravnega razmerja«, nego ta predlog vsebuje samo zakonito nedopusten zahtevak ugotovitve dejstva. O tem pač ni treba dalje govoriti, kajti to, da je kdo izpolnil kako dolžnost, kar se je moralo seveda že zgoditi, je moči vendar smatrati edino le za dejstvo. — Tudi motivna poročila k sejam poslaniške zbornice, stran 34, izrečno pravijo, da bi segalo predaleč, če bi se dopuščal pri ugotovitvenih tožbah za vzrok ne samo obstoj ali neobstoj pravnega razmerja ali prava, marveč tudi že pravno pomenljivega in odločilnega dejstva, ker bi mogel tako postati vsak dejanski element pravnega razmerja že sam po sebi predmet pravde. Glede na to je še tem gotovejše, da po §-u 288 c. pr. r. ne more biti golo dejstvo nikdar predmet ugotovitvene tožbe, in tako je bila prvosodna sodba v tem oziru povsem utemeljena.

A tudi glede prvega dela ugotovitvenega tožbenega zahtevka je prvosodna sodba popolnem utemeljena. Kakor je prvi sodnik povsem pravilno naglašal, je posebna ugotovitvena tožba samo tedaj dopustna, če se dotični zahtevak ne da tudi potom izpolnitvene tožbe uveljaviti. Če tožnica trdi, da taka tožba sedaj še ni bila mogoča, ker zapade fakturirana kupnina v plačilo še le dne 3. julija 1903, je to pač res; a tožnica ni imela nikakega povoda, že sedaj, torej mnogo prezgodaj, vložiti ugotovitveno tožbo. —

Povsem neopravičeno pa hoče tožnica iz prvosodnih razlogov izvajati, da je smatral prvi sodnik za dognan od nje zadržani pravni interes na tem, da se pravno razmerje čim preje ugotovi. Tožnica more, ako se je kupna pogodba med njo in med tožencem sklenila, imeti interes samo na plačilu kupnine, ki pa zapade šele po preteku dovoljenega plačilnega rokú. Ako se toženec iz katerega razloga koli brani, sprejeti poslano mu blago, lahko tožeča firma povsem mirno gleda, da se blago shrani v železniškem skladišču in tudi proda, ker ji je toženec itak odgovoren za vso škodo, ki ji nastane vsled toženčeve krivde. — Vrhú tega je morala tožnica vedeti že pri vložbi te tožbe, da bo mogla, še predno se ta spor pravnomočno reši, vložiti izpolnitveno tožbo.

Izpodbijano sodbo je bilo torej iz njenih razlogov potrditi.

C. k. r. najviše sodišče je z razsodbo z dne 12. januarja 1904, št. 11.573, ugodilo tožničini, na § 503 št. 3 in 4 c. pr. r. oprti reviziji, razveljavilo sodbo prizivnega sodišča po njeni celi vsebini in vrnilo le-tej to pravno stvar v novo razpravo in razsojo, zaeno pa določilo, da je smatrati stroške revizijskega postopanja za stroške druge inštanice.

Razlogi.

Pravnemu nazoru prizivnega sodišča ni moči pritrčiti. — Tožeča tvrdka zahteva s svojo tožbo:

1. Ugotovitev, da dotična kupna pogodba pravno-veljavno obstoja, — in 2. ugotovitev, da je tožnica svojo dolžnost iz te kupne pogodbe izpolnila.

Ad I. Prvi del tožbenega zahtevka se tiče nedvomno ugotovitve pravnega razmerja. Ker za časa vložbe ugotovitvene tožbe, to je dne 21. aprila 1903 ni bilo možno vložiti izpolnitvene tožbe, kajti kupnina še ni zapala v plačilo, nastane po §-u 228 c. pr. r. samo še vprašanje, če je imela tožnica pravni interes na skorajšnji ugotovitvi oznamenjenega pravnega razmerja. V tem oziru pa se ne da pritrčiti mnenju prizivnega sodišča, da je to vprašanje zanikati. — Toženec ni sprejel blaga. Zato leži na tožničine stroške pri železnici, in je tožeča firma, če hoče preprečiti železniško prodajo blaga, prisiljena, plačati ležarino; vsled tega trpi tožnica toliko več škode, čim dalje ni rešeno

vprašanje, če kupna pogodba pravnoveljavno obstoji ali ne. Njen pravni interes na skorajšnji ugotovitvi tega pravnega razmerja je torej eminenten, in se takojšnja zavrnitev tega dela tožbenega zahtevka nikakor ne da opravičiti. —

Ad II. Da se pa more smatrati izpolnitev dolžnosti samo za dejstvo, je prizivno sodišče po pravici reklo. To dejstvo je sicer pravnoobvezno, kajti posledica temu je, da ugasne dotična dolžnost in odgovarjajoča ji pravica, vendar se tiče ta ugasnitev samo pravne posledice, zadevajoče obstoječe pravno razmerje, nikakor pa ne pravnega razmerja ali prava samega; ta okolnost sama ob sebi ne bi mogla biti torej nikdar predmet posebne ugotovitvene tožbe. V tem slučaju pa se ta zahtevki ni stavil samostojno, ampak le kot dodatek po §-u 228 c. pr. r. dopustnega ugotovitvenega zahtevka; glede na to pa se tudi ne more posebej ločeno soditi o dopustnosti tega zahtevka, marveč samo v zvezi s prvim tožbenim zahtevkom, s katerim je bistveno zezan. Ni torej nikakega zakonitega razloga, zavrniti ta drugi zahtevki kot nedopusten.

Vsled tega mora namreč pravdno sodišče razmotrivati vprašanje, ali dobavljena količina ustreza naročilu, čas in kraj izpolnitve pa pogodbi. Gotovo je v zmislu pravdne ekonomije, da se takoj odloči v pravno odločilnih, pri vložbi ugotovitvene tožbe že znanih okolišnih, in da se s tem prepreči že sedaj morebitna daljnja pravda, ki bi utegnila v bodoče nastati ravno o teh vprašanjih. —

Ker pa je toženec ugovarjal, da ni naročil blaga, in ker se niso dopustili dokazi, ki sta jih o tej okolnosti ponudili obe stranki, je po zmislu §-a 503, št. 2. c. pr. r. prizivno postopanje nepopolno in radi tega je bilo reviziji ugoditi, sodbo prizivnega sodišča po zmislu §-a 510 c. pr. r. razveljaviti in pravno stvar vrniti prizivnemu sodišču v novo razpravo in razsojo.

Izrek o stroških revizijskega postopanja se opira na določbo §-a 52 c. pr. r.

Vsled te odločbe c. kr. najvišjega sodišča je okrožno sodišče v K. z odločbo z dne 9. februarja 1904, tožničnemu prizivu ugodilo izpodbijano sodbo prvega sodišča razveljavilo in

celo stvar po §-u 496 c. pr. r. vrnilo pravnemu sodišču prve stopnje v novo razpravo in razsojo, zaeno pa izreklo, da se je pri novi razpravi ozirati tudi na prizivne stroške.

R.

c) Volilo rente (§ 687 o. d. z.) ali volilo užitka (§ 685 o. d. z.)?

C. kr. okrajno sodišče v Kranju je vsled tožbe Francela M. proti Heleni P. zaradi 392 K 54 h vsled neprihoda tožene k naroku z rzsodbo dne 10. decembra 1901 ad C 426/1 spoznalo tako: Tožena je dolžna plačati tožniku iztoženo terjatev v znesku 392 K 54 h s 5 odstotki obresti od 11. marca 1901 in na 32 K 20 h določene stroške v 14 dneh, da ne bo izvršbe.

Dejanski stan.

Po dejanski navedbi tožnika dolguje mu tožena od ustanove na njenem posestvu vknjižene, v znesku 10.000 gl. rento za čas od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 po 392 K 54 h s 5% obresti od 11. marca 1901. Na podstavi te navedbe je predlagal tožnik, da naj se izda zoper toženo, ki ni prišla k razpravi, zamudna sodba.

Razlogi.

Dokazano je, da je bila tožena redno povabljena k razpravi. Zatorej je bilo po §-ih 396—442 c. p. r. dejanske navedbe došle stranke, ki se tičejo pravnega spora in niso opovržene z danimi dokazi, šteti za resnične. Ker je s tem tožbeni zahtevk opravičen, je bilo soditi po predlogu došle stranke.

Vsled priziva tožene je c. kr. deželno prizivno sonija v Ljubljani dne 16. januarja 1902 v nejavni seji izreklo sodbo:

Prizivu tožene se ugodi, prizvana zamudna sodba prve instance se premeni in tožbeni zahtevk, glaseč se: »tožena se obsodi, da plača tožitelju od vsled sodnega sklepa dne 11. marca 1901 na njenih posestvih vl. št. 201 ad Kranj in 357 ad Vojvodni boršt vknjiženega ustanovnega kapitala po 20.000 K za čas od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 zapadlo rento v ostanku 392 K 54 h s 5 odstotki obresti od 11. marca 1901 in sodne stroške pod izvršbo« — se zavrne.

Dejanski stan.

Tožena se upira sodbi prvega sodnika v njenem celem obsegu in predlaga, da se sodba spremeni in tožba zavrne.

Kot prizivni razlog se navaja napačna pravna presoja spornega predmeta, ker prvi sodnik meni, da je rajna Gabrijela S., ki je tožitelju in njegovemu bratu zapustila dosmrten užitek ustanovnega kapitala 20.000 K, napravila volilo rente v zmislu §-a 687 o. d. z., da torej zapade to volilo po §-u 687 o. d. z. na dan zapustničine smrti, t. j. dne 11. marca 1899. Če pa se sporna stvar presodi pravilno, je trditi, da gre tu le za volilo užitka v zmislu §-a 685, ki zapade šele eno leto po smrti zapustnice in ki ga je obrestovati šele od tega dne naprej.

Tožitelj pride do užitka ustanovnega kapitala šele potem, ko je plačana zapuščinska pristojbina iz glavničnih obresti. Ta pristojbina znaša, kakor navaja tožitelj sam, enoletne obresti. Ker pa je tožena plačala to pristojbino, so porabljene obresti za čas od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 in tožitelj ni upravičen terjati obresti za ta čas; obresti za čas od 11. marca 1901 do 11. marca 1902 pa še niso zapadle.

Tožitelj zagovarja v svojem spisu stališče tožbe in meni, da gre tu za volilo rente. Predlaga, da se potrdi prva sodba.

Obe stranki sta se odpovedali ustni razpravi.

Dejanski stan prve sodbe dopolni se z dotično določbo testamenta Gabrijele S. z dne 16. julija 1896, ki se glasi:

»Jaz volim 10.000 gld. kot ustanovno glavnico in imata od tega kapitala užitek moja nečaka g. Robert M. in g. Franc M., sina moje sestrične Marije M. rojene S.; če eden umrje, ima drugi ves užitek do smrti. Določim, da od te ustanove ni užitka, dokler iz obresti ni plačana zapuščinska pristojbina.«

V tožbi se navaja, da je tožena plačala dne 3. januarja 1900 zapuščinsko pristojbino v znesku 280 gld., na obrestih pa ji ima tožitelj povrniti 2 gld. 36 kr. Obresti od 11. marca 1899 do 11. marca 1900 (prva renta) znašajo 250 gld., vsled tega ji ima tožitelj povrniti še 2 K 36 kr. in obresti od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 v znesku 12 K, skupaj 2 gld. 48 kr. Če se torej od rente za čas od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 v znesku 250 gld. odračuna poprej navedeni znesek 2 gld. 48 kr., nadalje

znesek 50 gld., ki ga je tožitelj prejel na račun dne 11. septembra 1900 in obresti, ki se imajo toženi povrniti za čas od 11. septembra 1900 do 11. marca 1901 v znesku 1 gld. 25 kr., ostane od druge rente še iztoženi znesek 196 gld. 27 kr. ali 392 K 54 h. Tega zneska tožena noče plačati in pravi, da ima ustanovni kapital obrestovati šele eno leto po smrti zapustnice, ker to volilo ni volilo rente.

Razlogi.

Priziv toženke je utemeljen.

Glede na jasno besedilo poslednjevoljne naredbe zapustnice Gabrijele S. ni dvombe, da tu ni govora o volilu rente, ker ni določena gotova svota, ki jo je šteti v gotovih obrokih, temveč se je volil le dosmrtni užitek od glavnice 20.000 K, ki je določena za ustanovo.

To pa ni volilo rente v zmislu §-a 687 o. d. z., ker se mora glavnica, da kaj nese, šele obrestonosno naložiti in renta ni določena; bistvo rente obstoji pa v tem, da se v gotovem času plačuje natančno določena svota.

Pritrditi je mnenju prizivalke, da se mora zapadlost volila računati po določbi §-a 685 o. d. z. in ne po določbi §-a 687 o. d. z.

Iz navedeb tožbe ni posneti, da so se določile posamezne, v zapuščino spadajoče stvari v svrhu dotiranja te ustanove, in tudi ne, da bi naj ustanova služila pobožnim namenom; iz tega sledi po §-u 685 o. d. z., da se sme kapital, ki je namenjen za ustanovo, terjati od dediča le eno leto po smrti zapustnice, to je dne 11. marca 1900 in da je kapital obrestovati le od tega dne naprej.

Ker je tožiteljica iz obresti za čas od 11. marca 1900 do 11. marca 1901 v znesku 250 gld. plačala zapuščinsko pristojbino, je ni moči siliti, da bi plačala te obresti dvakrat in da bi plačala tožitelju iztoženi delni znesek teh obresti v znesku 392 K 54 h.

Če se torej dejanski stan, kakor ga navaja tožitelj, presodi pravilno, treba prizivu ustreči in premeniti prvo sodbo.

Z razsodbo dne 15. aprila 1902 pa je c. kr. vrhovno sodišče ugodilo tožiteljevi reviziji, sodbo prizivnega sodišča premenilo in uveljavilo zopet sodbo prvega sodnika.

Razlogi.

Odločilno je, ali je določba zapustnice Gabrijele S. volilo rente v smislu §-a 687 o. d. z. ali ne. To vprašanje je zanikal drugi sodnik, ali potrditi se mora, kakor je storilo to prvo sodišče.

Ne gre za to, kakih izrazov se je poslužila zapustnica, ampak za bistvo njene naredbe. To pa tiči v dajatvi, ki se je naložila dediču, oziroma v naravi onega, kar ima dobiti legatar. Ta dajatev pa obstoja v obrestih od glavnice 10.000 gld., od katerih ima dobiti današnji tožitelj polovico. Tožitelj ima pravico do obresti od glavnice 5000 gld. in dedič je le zavezan, šteti mu te obresti.

Prav isto bi bilo, če bi bila zapustnica rekla, da voli tožitelju in njegovemu bratu rento od kapitala 10.000 gld. V obeh slučajih obstoji volilo iz obresti od gotove glavnice. Bistveno je torej to znesek, ki se ponavlja daje v gotovih obrokih, tedaj to, kar ima pred očmi § 687 o. d. z. Nevažno je, če tega zneska ni imenovala zapustnica v določenem znesku, ker je po določilu glavnične svote dovolj jasno vgotovljen. Tudi je nevažna določba, da je ta glavnica po smrti legatarjev odločena drugim stalnim namenom, vsled česar jo tožiteljica že sedaj označuje za ustavno glavnico.

Glede na to je tožbena zahteva v zakonu utemeljena.

Da pa je bila tudi volja zapustnice, da naj se glavnica obrestuje takoj po njeni smrti, sledi že iz določbe, da naj se iz obresti najpoprej plača pristojbina, kar bi ne bilo lahko mogoče, če bi prve obresti zapadle šele 2 leti po smrti zapustnice.

Reviziji je bilo torej ugoditi in uveljaviti zopet sodbo prve stopnje.

Dr. Š.

d) K tumačenju §-a 586 o. g. z.

Tužbi kojom se tražilo, da se izrekne valjana ustmena oporuka pok. N. N., nije bilo udovoljeno od nižih sudova s razloga, što jedan od trih oporučnih svjedoka izkazao je, da se više ne sjeća sadržaja oporuke.

C. kr. vrhovno sudište presudom od 23. dicembra 1903 br. 15.774 nije uvažilo reviziji iz sljedećih razloga:

Ustanove obćeg gragjanskoga zakonika, koje se odnose na valjanost oporuke, imadu se strogo tumačiti, pošto je oporuka formalan spis.

Ako dakle zakon u §-u 586 gr. z. u slučaju ustmene posljednje volje odstupa od propisanog saslušaja trećeg svjedoka samo kada svoj svjedok »ne može biti više saslušan«, nije slobodno uključiti u ovu odredbu i slučaj, kada ovaj treći »svjedok može bit saslušan, ali ne može više, da se sjeća sadržaja ustmene razredbe posljednje volje. Prizivna se daklem presuda temelji na pravom pravnom prosugjenju stvari, i previd osnovan na §-u 503, br. 4 gr. p. jeste netemeljit.

— ršk —

e) Škode in stroški, ki niso nastali vsled izterjanja glavnega zahtevka, nego ob priliki izterjanja glavnega zahtevka vsled krivde toženčeve, niso postranski zahtevki v zmislu §-a 54 odst. 2 j. n. in jih je vpoštevati pri preračunanju vrednosti spornega predmeta.

Okrožno sodišče v Rudolfovem je v pravni stvari A. Ž. zoper Marijo pl. M., posestnico v N. in Antona M., oskrbnika v N. pri R., zaradi 1029 K 68 h, razsodilo:

I. Predlog toženecv, naj se z medsodbo ustanovi, da so-toženec A. M. za to pravdo pasivno ni legitimovan, se zavrne.

II. Tožbeni zahtevk: »Toženca Marija pl. M. in Ant. M. sta dolžna in solidum plačati tožniku provizijo z znesku 1000 K s 5% zamudnimi obrestmi od 13. septembra 1902 in odškodnino v znesku 29 K 68 h s 5% obrestmi od 13. oktobra 1902 kot dneva vročene tožbe« — se odbije.

Tožitelj A. Ž. je dolžan tožencema plačati pravdne stroške v odmerjenem znesku 275 K 74 h v 14 dneh pod eksekucijo.

Iz dejanskega stanu je med drugim posneti:

Tožitelj zahteva od toženecv 1000 K provizije zato, ker sta mu jo baje bila obljubila za posredovanje pri prodaji prvotoženkine graščine. Kar se tiče odškodninskega zahtevka v znesku 29 K 68 h, trdi tožitelj, da ga je drugotoženec povabil nekda j sebi, hoteč se z njim poravnati radi plačila gori omenjene provizije v znesku 1000 K, ter mu s tem povzročil stroške za vožnjo

in pa dvodnevno zamudo, torej vsega skupaj škode v znesku 29 K 68 h. — Dokaz navedenemu: zaslišanje strank in priča H.

Oba toženca zanikata, da sta obljubila provizijo pod pogoji, navedenimi v tožbi, in oporekata, da sta povabila tožitelja, naj pride v R., da se z njim glede vprašljive provizije poravnata.

Iz razlogov je razvideti:

Predlog tožencev, naj se z medsodbo ustanovi, da drugotoženec k tej pravdi ni legitimovan, se je zavrnil, ker isti ne meri na ločitev tožbenega zahtevka po temelju in znesku, ker torej za zahtevano medsodbo ni zakonite podstave §-a 393 c. pr. r. A tudi ni zakonitega pogoja za vmesni predlog na ustanovitev v zmislu §-ov 236 in 259 c. pr. r., ker predlog ne zadeva katerega pravnega razmerja, ki je postalo sporno šele tekom pravde, marveč le razmerje, ki je podlaga tožbi, v kolikor gre ista tudi proti drugotoženemu.

Po dopuščenih dokazih se sodni dvor ni prepričal, da sta toženca resnično obljubila tožitelju provizijo v znesku 1000 K pod pogoji, navedenimi v tožbi.

Tožitelj pa tudi ni dokazal, da je storil pot v R. na povabilo tožencev v svrhu, da bi se z njima zaradi zahtevane provizije poravnal. V tem oziru tožitelj ne trdi, da ga je prvotožena povabila, naj se pride zaradi provizije v R. ž njo poravnat. Po zapriseženi izpovedbi drugotoženca pa je dokazano, da je ta o priliki, ko se je v L. delalo kupno pismo o prvotoženkini graščini, odvrnil tožitelju na vprašanje, kaj bode z njegovo provizijo, — da mu ne gre provizija, da sploh ta stvar njega nič ne briga, da naj pride v R. in naj se s prvotoženko zmeni, če ima od nje kaj zahtevati. Če je potem tožitelj potoval v R., je to storil na svoj riziko in nima nikake pravice do odškodnine za potne stroške.

C. kr. višje dež. sodišče v Gradcu je na tožiteljev priziv v nejavni seji prvo rzsodbo s prednjim postopanjem vred kot nično razveljavilo ter tožbo na plačilo provizije v znesku 1000 K in odškodnine v znesku 29 K 68 h s prip. zavrnilo.

Razlogi.

Tožitelj uveljavlja proti tožencema v tožbi dva zahtevka: zahtevek plačila obljubljenih provizij 1000 K in zahtevek po-

vračila škode po 29 K 68 h s 5% obrestmi od dne dostavljene tožbe, katera škoda se mu je vsled plačane voznine in zamude časa povzročila, ko ga je bil drugotoženi radi poravnave glede provizije povabil v R. in se je on tudi odzval temu vabilu.

Ta drugi zahtevek je očitno le postranski zahtevek, kajti z njim uveljavlja tožitelj stroške, izdane v svrhu izvensodne poravnave glede prvega glavnega zahtevka, in je od tega odvisen. Saj če je glavni zahtevek pravoveljaven, se mora za pravoveljavnega smatrati tudi oni postranski zahtevek povračila stroškov, ki so bili v svrhu izvensodne dosege glavnega zahtevka po krivdi tožencev zaman izdani. Če pa nasprotno glavni zahtevek ni pravoveljaven, potem tudi postranski zahtevek ni utemeljen, ki se tiče stroškov, kajti izdali so se za izvensodno uveljavljanje pravno neutemeljenega glavnega zahtevka.

Ta postranski zahtevek, naj se že kvalifikuje kot odškodninski ali stroškovni zahtevek, spada torej pod določbo §-a 54 jur. n., po katerem se na škode in stroške, ki se uveljavljajo kot postranski zahtevki, pri preračunanju za pristojnost merodajne vrednosti spornega predmeta ni ozirati, nego je zgolj vrednost glavnega predmeta merodajna. Ker pa glavni predmet v tem slučaju ne dosega za pristojnost sodnega dvora I. instance merodajne vrednostne meje (§ 49 št. 1 in 50. odst. 1 jur. n.) in se po §-u 104 jur. n. pravne stvari, ki spadajo pred okrajna sodišča, ne morejo prinesiti pred sodni dvor I. instance, bilo je tukaj nepristojnost poklicanega sodnega dvora po §-u 43 jur. n. in §-u 240, odst. 2 c. pr. r. opaziti uradoma, če tudi se nepristojnost ni ugovarjala, zlasti ker je po §-u 477, odst. 3 c. pr. r. od takega nepristojnega sodišča izrečena razsodba nična s prednjim postopanjem vred.

Sanacija nedostatka se pa po sprejemu tožbe, po izvedbi postopanja in po izreku razsodbe v zmislu §-a 45 jur. n. ni izvršila; to bi se bilo le tedaj zgodilo, ako bi se bil sodni dvor baval z vprašanjem stvarne kompetence bodisi vsled ugovora nepristojnosti, bodisi v zmislu §-a 43 jur. n. uradoma in pritrdil svoji stvarni kompetenci.

Ker pa je po §-u 471, št. 7 c. pr. r. prizivnemu sodišču uradoma zaznavati ničnost, ki zadeva razsodbo in prednje postopanje, tudi če se v prizivu ne uveljavlja, zato je bilo po

§-u 473 c. pr. r. v nejavni seji razsodbo s prednjim postopanjem vred po §-u 477, št. 3 c. pr. r. razveljaviti in izreči zavrnitev tožbe radi stvarne nepristojnosti sodnega dvora I. instance.

Za izrek glede stroškov na podlagi §-a 51 c. pr. r. je bilo merodajno uvaževanje, da so stroški, nastali tožencema (vštevši prvi narok) v zmislu §-a 41 c. pr. r., potrebni stroški pravnega zagovarjanja, ker je mogoče prigrasiti nepristojnost in jo spraviti v obravnavo in presojo šele pri prvem naroku, in da bi bili torej ti stroški tožencema narasli tudi v slučaju primerne uveljavljenja nepristojnosti.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo od 24. marca 1903, št. 4299 vsled revizijskega rekurza obeh spornih strank sklenilo:

Revizijskemu rekurzu se ugotovi, sklep prizivnega sodišča se razveljavlja in istemu nalaga, da ureduje s stvarjo v položaju, v katerem se nahaja vsled priziva, in da smatra stroške revizijskega rekurza za stroške prizivnega postopanja.

Razlogi.

Akoravno se namreč iz naslova odškodbe uveljavljeni zahtevki na plačilo 29 K 68 h nahaja v dejanski zvezi z zahtevkom provizije, vendar ga ni moči smatrati za postranski zahtevek v zmislu §-a 54 jur. n., ker to so samo take škode ali stroški, ki so nastali ne samo o priliki glavnega zahtevka, nego ki imajo svoj izvor v glavnem zahtevku ali so zvezani z njegovim izterjavanjem.

V le-tem slučaju se ni zahtevalo stroškovnega ali odškodninskega zneska, nastalega vsled izterjanja glavnega zahtevka, nego zahteval se je tak znesek, ki je nastal o priliki glavnega zahtevka baje po krivdi toženčevi. Bila je torej kompetenca poklicanega sodnega dvora I. instance po §-ih 50, 55 j. n. in 227 c. pr. r. vsekakor utemeljena. Vsled tega je bilo, ugodivši po obeh strankah vložnemu revizijskemu rekurzu, razveljaviti sklep prizivnega sodišča, ki je razveljavil razsodbo in postopanje po §-u 477, št. 3 c. pr. r. kot nično, in je bilo prizivnemu sodišču naložiti, da uraduje o stvari v položaju, v katerem se nahaja vsled priziva.

Izrek glede stroškov revizijskega rekurza je bilo po §-u 52 c. pr. r. pridržati odločbi o prizivu.

Pripomnja priobčevaljeva. Obžalovati je samo, da najvišje sodišče ni rzsodilo vprašanja, če nastane ničnost postopanja in odločbe sodnega dvora vsled tega, ker po določbah o stvarni pristojnosti zadevna pravna stvar ni spadala pred sodni dvor I. instance, nego pred okrajno sodišče.

Po §-u 104 j. n. se pravne stvari, ki spadajo k okrajnemu sodišču, ne morejo po dogovoru strank zapričenjati pred sodnim dvorom. »Ratio« te določbe je očividno ta, da se sodni dvor ne preobloga z delom; ta ratio pa preneha, brž ko je sodni dvor I. instance stvar rzsodil. Pri tem je še treba uvaževati, da je pričakovati od senata sodnega dvora pravilnejšo razsojo pravne stvari, nego od posameznega sodnika okrajnega sodišča.

Posledica tega uvaževanja je določba §-a 45 j. n., da odločeb sodnega dvora I. instance o svoji stvarni pristojnosti ni moči izpodbijati radi tega, ker je za pravno stvar dana pristojnost okrajnega sodišča. Z ozirom na besedilo določbe §-a 45 j. n., namreč: »Entscheidungen . . . über seine sachliche Zuständigkeit« in z ozirom na § 477, št. 3 c. pr. r. je za pravilno smatrati mnenje, da je stvar, o kateri je sodišče I. instance rzsodilo, akoravno je ona spadala pred okrajno sodišče, nična v tem slučaju, če se sodišče izrecno ni spoznalo za pristojno. Na drugi strani bi pa vsaj »de lege ferenda« bilo poudarjati, da veljajo gorenja uvaževanja brez ozira na to, če se je sodišče tekom postopanja na I. instanci izreklo za pristojno ali ne, in da nastanejo, če se zakon tako strogo tolmači, neprilike in stroški za stranke in sodišča.

Dr. Gvidon Sernec.

f) Kako je ravnati pri določitvi zarubnega zneska, ako dobiva javno nameščen uradnik razen aktivitetne plače tudi prejemke iz naslova privatne službe, oziroma pokojnino in ako se prosí le izvršbe glede ene vrste teh prejemkov.

C. kr. okrajno sodišče v M. je dovolilo v izvršilni stvari *A* proti *B*, javnemu učitelju v M., v izterjanje njene iz-

vršljive terjatve per 23 K s pr. izvršbo z rubežem in preodkazom v poteg zavezancu kot javnemu učitelju pristoječih, znesek 1600 K presegajočih prejemkov. — Deželni šolski svet v G. je obvestil z ozirom na omenjeni sklep dotično okrajno sodišče, da znašajo službeni prejemki zavezančevi le 1400 K.

V zmislu §-a 39 odst. 2 izvrš. r. je odredilo sodišče nato narok v zaslišanje strank ter je potem gori navedeno izvršbo v zmislu §-a 39 št. 2 izvrš. r. ustavilo.

Vsled tega je prosila zahtevajoča upnica, da stori zavezanec razodetno prisego. V seznamku imetja, ki ga je predložil zavezanec sodišču, je priznal, da dobiva kot bivši učitelj nekega privatnega zavoda pokojnino 808 K 34 h na leto. Na podlagi tega priznanja je prosila zahtevajoča upnica, da se ji dovoli rubež in preodkaz v poteg pokojnine 808 K 34 h, ki pristoja zavezancu kot bivšemu učitelju privatnega zavoda.

Okrajno sodišče v M. je dovolilo rubež in preodkaz v poteg pokojnine zavezančeve, presegajoče znesek 1000 K.

Proti temu sklepu je vložila zahtevajoča upnica pritožbo, katero utemeljuje sledeče:

Vsled omejitve izvršbe na oni znesek pokojnine, ki presega 1000 K na leto, se čutim prikrajšano. Sodišče ni uvaževalo okoliščine, da dobiva zavezanec itak plačo 1400 K, ki ni podvržena izvršbi. Mogoče bi bilo, da bi dobival zavezanec razen svoje sedanje plače in gori navedene pokojnine še iz drugega naslova stalni višji dohodek, tako posebno iz kakega, v členu II. zakona z dne 26. maja 1888. leta navedenega naslova dohodek, ki ne presega 1000 K na leto. Če bi bil sklep, proti kateremu se je pritožilo, pravilen, tedaj tudi ta zavezančev dohodek ne bi bil podvržen izvršbi, in iz tega bi izhajalo, da posamezni deli od zavezančevih dohodkov v skupni svoti 3—4000 K ne bi bili podvrženi izvršbi, ker se ti dohodki posamezno z ozirom na njih višino ne dajo zarubiti. Tako naziranje pa gotovo ne odgovarja namenu zakonodavca, ker bi se bilo s tem zavezanca neprimerno ščitilo proti zahtevajočemu upniku, ki vsled tega ne bi mogel nikoli doseči pokritja svojih terjatev. Ako tedaj v le-tem slučaju sodišče ni hotelo dovoliti izvršbe brez omejitve, bi moralo vsaj odšteti od pokojnine oni znesek, ki dopolni sedanjo zavezančevo

plačo do 1600 K, to je znesek 200 K, a na ostalo pokojnino bi se morala dovoliti izvršba brez omejitev.

C. kr. okrožno sodišče v Mariboru je rekurzu zahtevajoče upnice ugodilo ter izpodbijani pristavek gori navedenega sklepa premenilo takó, da se ima glasiti: »vkolikor dotični prejemki presegajo znesek 200 K na leto.« Na 11 K 96 v odmerjene stroške je smatrati za izvršilne stroške.

Razlogi.

Zavezanec dobiva I.) od strani štajerskega dež. šolskega sveta kot aktiven javen učitelj letno plačo 1400 K; II.) od zavra — kot bivši učitelj pokojnino 808 K 34 h.

Istina je, da mora ostati zavezancu po zakonu, za izvršbo prejemkov ad I. merodajnem, z dne 21. aprila 1882 št. 123 drž. zak. na leto znesek 1600 K, in da bi moral ostati zavezancu po zakonu, za izvršbo pokojnine ad II.) merodajnem, z dne 26. maja 1888 št. 75 drž. zak., znesek 1000 K na leto. Ravno tako je pa tudi resnično, da nobeden teh zakonov ničesar ne določa za slučaj, če se snidejo v njih navedeni prejemki z drugimi, v drugih zakonih navedenimi prejemki, in da nobeden teh zakonov noče izboljšati stališča javnega uslužbenca, ki uživa razen svojih aktivitetnih prejemkov še pokojnino, nasproti takemu uslužbencu, čigar dohodki so le aktivitetni prejemki.

Potemtakem se ne da vzdržati nazor prvega sodnika, češ da skupni prejemki javnega uslužbenca, ki ima iz svojega javnega delovanja letni dohodek 1600 kron in na pokojnini dohodek 1000 K, skupaj torej 2600 K na leto, radi tega niso podvrženi rubežni, ozir. izvršbi, ker je uporabljati dva različna zakona na te dvojne prejemke in ker ni dopustno, da bi se isti seštevali, — kajti ni izprevideti, zakaj naj bi užival tak uslužbenec večjih privilegij glede izvršbe, kakor pa javni uradnik, ki ima samo letnih aktivitetnih prejemkov 2600 K; pri le-tem bi bila brezdvomno tretjina z 866 K 66 h na leto podvržena izvršbi, a le svota, izvršbi nepodvrženi minimum presegajoča, v znesku 1733 K 34 h, bi bila nezarubna.

V le-tem slučaju je torej od skupnega zavezančevega dohodka 2208 K 34 h z ozirom na njegovo aktivno delovanje minimum 1600 K nezaruben, dočim je ostali znesek 608 K 34 h,

ki itak zaostaja za tretjino 736 K-11 h, zaruben, ne oziraje se, ali se vzame ta znesek iz aktivnih prejemkov, mari iz pokojnine. Ker je bilo izvršilo glede aktivitetnih prejemkov po 1400 K z pravokretnim sklepom ustavljeno in ker gre tu v prvi vrsti za vprašanje, kateri delni znesek od pokojnine 1000 K je izvršbi podvržen, je bilo izvršilni sklep glede zavezančeve pokojnine ustrezaje rekurzu izpremeniti v tem, da mora ostati zavezancu od pokojnine le znesek 200 K na leto; s tem se skupni nezarubni letni dohodek zviša na zakoniti predpisani znesek 1600 K na leto, medtem, ko je ostala pokojnina per 608 K 34 h zarubna.

S. V.

Kazensko pravo.

K uporabi zakona od 28. maja 1881, št. 47 drž. zak. (zoper oduševstvo.) — Tudi na civilnopravno neveljavna kreditna opravila je upotrebiti določbe tega zakona. Delikt je dovršen, predno in ne da bi nastopil dobiček kakor končni uspeh. Za pojem „stiske“ bistveno ni potreba položaja, da je jemalec kredita brez premoženja.

K. je sklenil dne 12. junija 1902 s P.-om, čigar posestvo je bilo hudo zadolženo, gospodarstvo pa malo prida, pismeno pogodbo, nazvano »kupno pogodbo« sledeče vsebine: P. proda K.-u sto smrek iz svoje hoste za 140 kron in si obdrži pravico kupiti jih do 16. junija 1902 za 160 K nazaj; ako pa tega P. do 16. junija ves dan ne stori, K. drevesa lahko poseka.« — V tej »kupni« pogodbi se je skrivalo pravzaprav posojilo v znesku 140 K, v »kupnini« 160 K, katero je bilo plačati 16. junija, pa si je zagotovil K. — poleg plačila nekega poprejšnjega dolga 10 K — za 4 dni 10 K za obresti. — P. o določenem času ni plačal 160 K. K. je dal vsled tega dne 20. junija 1902 smreke, ki so bile še mlade in v najboljši rasti, vredne 296 K, posekati.

P. je nato ovadil K.-a radi oduševstva; državno pravdnštvo je po dognanih poizvedbah vložilo zoper K.-a obtožbo radi pregreška po §-ih 1 in 2 zakona od 28. maja 1881, št. 47 drž. zak. Pri glavni razpravi je obtoženec K. pripoznal, da je kupna, pravše

posojilna pogodba med njim in P.-om neveljavna in da ne terjata od P.-a več nego 140 K, katere hoče iz dobljenega skupička za smreke pokriti, ostali znesek skupička pa na druge, starejše terjatve poračunati, tako da P. ne bi imel nobene škode iz označene pogodbe.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je po dovršeni glavni razpravi z rzsodbo od 18. oktobra 1902, o. št. Vr III 409/2-28 spoznalo K.-a krivim pregreška po §-ih 1 in 2 cit. zak., storjenega s tem, da je posodil dne 12. junija 1902 P.-u 140 K na 650%, odnosno 10.000% obresti, prikrivaje to posojilo s kupno pogodbo, — da je torej dajoč kredit, dolžnikovo lahkomišelnost in znano mu stisko obrnil v svojo korist, ko si je dal obljubiti imovinskih dobičkov, ki utegnejo po svoji brezmejnosti dolžniku nakopati ali pospešiti pogubo v gospodarstvu in se je, v §-u 1 označeno opravilo prikriti hoteč, sklenila pogodba na videz. K. je bil obsojen v kazen na prostosti in na denarno globo ter v povračilo stroškov kazenskega postopanja.

Ničnostno pritožbo K.-a je zavrglo vrhovno sodišče z rzsodbo od 25. maja 1903, št. 16.991 iz razlogov:

Sklicevaje se na ničnostni razlog §-a 281 t. 9 a) k. pr. r. zanika ničnostna pritožba, da je podan učin pod obtožbo stoječega delikta, ker je bilo opravilo, katero je obtoženec sklenil s P.-om, civilnopravno ničevno. V takem slučaju nekda pogodba ni sposobna povzročiti ali pospešiti gospodarsko pogibelj P.-a.

Delikti na premoženju — in za takega gre tukaj — so ne glede na kazenskopravno odgovornost, ki se s tem ustanovi, praviloma tudi izvor civilnopravne obligacije iz delikta. Da more oškodovanec priti morebiti tudi po potu civilne pravde do svoje pravice, ne izključuje uporabe kazenskopravnih določeb, kakor hitro dejanje ne vsebuje samo kršenja privatnih pravic, ampak tudi kršenje splošnega pravnega reda.

O tem ni treba tu raziskavati, ali je za P.-a sploh kakega pomena upotrebiti civilnopravne določbe, potem ko se je zadevni dogovor izvel, in ko so se zastavljene smreke že posekale. To je gotovo, da je temeljni nazor, iz katerega izhaja ničnostna pritožba, pomoten, namreč nazor, da spadajo samo ona oderuška opravila pod uporabo zakona od 28. maja 1881, št. 47 drž. zak.,

koja so civilnopravno veljavna. Nego pravilno je, da je stvari se tikajoče civilne in kazenske zakone neodvisno druge od drugih upotrebiti, prav tako kakor tudi nikjer ni določbe, iz koje bi se dalo sklepati, da je upotrebljivati en zakon le tedaj, kadar drugi ne pride do souporabe. Oba zakona sta namreč določena, da se ob istočasni veljavnosti, menjavajoč se, izpopolnjujeta. To pa ne gre, da bi se kaznivi učinek zoper besedilo in namero zakona hotel tako utesniti, da bi se ga smatralo podanega le tamkaj, kjer odreka civilnopravna sredstva za odvrnitev škode.

Ako pa misli ničnostna pritožba, da civilnopravna neveljavnost opravila uničuje pojem škode, je temu nasproti uvažiti, da pojem škode s tem ne izgine, če obstoje tudi civilnopravna sredstva za odvrnitev škode. Ravno potreba, da se je za odvrnitev škode na premoženju takih sredstev poslužiti, govori jasno za obstoj škode.

Razlikovanje med kazensko- in civilnopravnim postopanjem zoper obtoženca radi oporekanega dejanja, kakor ga napravlja ničnostna pritožba, bilo bi v le-tem slučaju brez smotra.

Zakon od 28. maja 1881, št. 41 drž. zak. se ne ozira prav nič na pravno naravo tozadavnega pravnega posla ter polaga vso važnost na njegovo materijalno, gospodarsko vsebino, proglašajoč ga kaznivim, kakor hitro se tiče lahkomišljenosti, stiske ali nezkušenosti jemalca kredita.

Ali bi mogel obtoženec inkriminovano kupno pogodbo, če je P. ne bi bil izpolnil, civilnopravnim potom uveljaviti ali ne, ne pride za kaznivost sklenjene pogodbe v poštev. Pri nalaščnih kaznivih dejanjih, med koja spada brez ugovora oderuštvo, gre samo za to, kaj je storilec v resnici hotel, a ne za to, kaj je izjavil, prikrivaje pravo voljo. Subjektivni učinek oderuštva je v zavednem izkoriščanju jemalca kredita v svrhu dosege brezmejen dobiček. Zakon pa kaznuje že to, da si dá kdo obljubiti brezmejnega dobička. V tem slučaju postane delikt dovršen že z obljubo, še predno in ne da bi nastopil iskani dobiček kakor končni uspeh. Oderuški značaj opravila mora se torej presojati po času, ko je bilo napravljeno.

Ne da se torej potemtakem iz civilnopravne neveljavnosti karane kupne pogodbe izvajati, da ji nedostaje sposobnosti, gospodarsko propast nakopati.

Da je bil P. že pri sklepu kreditnega posla prezadolžen in gospodarski omajan, ne izpreminja ničesar na učinu toženega delikta. Za pojem stiske bistveno ni potreba položaja, da je kdo popolnoma brez premoženja, in za predpogoj se stavlja le sposobnost, gospodarsko propast jemalca kredita nakopati ali pa pospešiti, in da je smatrati za posel zadnje opisane vrste posel, o katerem je govor, ne more biti vprašanje, osobito tedaj ne, ako so bile premoženjske razmere P.-a že slabe, — kar je pa vrhu tega tudi v razsodbi ugotovljeno. Odločilno ni, ali je P.-u nastala kaka škoda, in ali je bil odgovor realiziran ali ne. Dogovor vsebuje učin toženega delikta, ki je bil dovršen, ko je bil dogovor sklenjen.

Ako pa končno ničnostna pritožba dogovorjene obresti označuje za premalenkostne v primeri s premoženjskim stanjem P.-ovim, da bi mogle njegovo gospodarsko propast nakopati, tedaj prezre, da pri oderuštvi za njegovo kaznivost ni treba dejstva, da je bila pogibelj dolžnikova v istini povzročena; že pospešenje gospodarske propasti zadošča po §-u 1 oder. zak. — kakor se je gori pokazalo. Da ne more biti govora o kakem tveganju na strani obtoženca, je jasno, kakor hitro je dobil zastavo, ki se da brez odloga realizirati in je imela dvojno vrednost od posojene vsote.

Iz teh razlogov je bilo ničnostno pritožbo zavrniti kakor neutemeljeno.

Dr. M. Dolénc.

Književna poročila.

Oesterreichische Richter-Zeitung se imenuje strokovni mesečnik, ki je pričel izhajati z novim letom v Črnovicah in ki mu je urednik deželnosodni svetnik Anton Nevečežel. Dosedaj izišle prve tri številke kažejo, da je list uravnan na najširši podlagi. Poleg znanstvenih razprav in manjših jurističnih člankov obsega poročila justične uprave, literarne preglede in revije avstrijskih ter nemških strokovnih časopisov. Nekaj posebno praktičnega so »priloge,« ki prinašajo judikaturu vrhovnega sodišča k vsem raznim zakonikom za vsako skupino posebej s tekočimi številkami; tako da postane vsaka priloga zase celota. Naročnina znaša za pol leta 10 K.